

УДК 371.134.785

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/57-1-41>**Ольга ЕКОНОМОВА,**

orcid.org/0000-0002-2975-969X

старший викладач кафедри інструментально-виконавської майстерності
Київського університету імені Бориса Грінченка
(Київ, Україна) o.ekonotova@kubg.edu.ua

Емма МАКАРОВА,

orcid.org/0000-0002-5713-3520

старший викладач кафедри академічного та естрадного вокалу
Київського університету імені Бориса Грінченка
(Київ, Україна) e.makarova@kubg.edu.ua

Віра ЯКОВЕНКО,

orcid.org/0000-0001-9090-2144

старший викладач кафедри академічного та естрадного вокалу
Київського університету імені Бориса Грінченка
(Київ, Україна) v.yakovenko@kubg.edu.ua

КОМПЕТЕНТНІСТЬ – ЯК ЧИННИК ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МУЗИКАНТА-ВИКОНАВЦЯ В СИСТЕМІ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ

У статті розглядаються питання розвитку професійної компетентності майбутніх музикантів-виконавців в системі університетської освіти як сукупність професійних якостей та знань які проектується на вміння, необхідні для успішного здійснення професійної діяльності. Зазначається, що зміст категорії «компетентність» має передбачати мотиваційно-ціннісний, діяльнісний та результативний компоненти системи підготовки щодо формування ключових компетенцій фахівців за умови їх готовності до реалізації професійних цілей. Обґрунтовано компетентнісні основи професійного саморозвитку музиканта-виконавця в процесі вокальної та інструментальної підготовки. Розглянуто сутність майбутнього фахівця – музиканта до самореалізації, висвітлено критерії та показники професійної сформованості, виокремлено кластери компетентностей як освітнього результату дослідженого феному. Проаналізовано різні підходи до визначення сутності та специфіки виконавської діяльності, основні знання, уміння та навички, якими повинен володіти сучасний музикант-виконавець.

Означено, що суть компетентнісної концепції освіти полягає у системній організації інтелектуальних, комунікативних, моральних, креативних вимогах при підготовці майбутнього фахівця.

Зазначено, що компетенція – це норма вимоги, які потрібні для якісної підготовки спеціаліста. Компетентності майбутнього фахівця музичного мистецтва передбачають спроможність його до самостійної виконавської і словесної інтерпретації музичних образів; діялісно – творчий компонент мистецької компетентності майбутнього виконавця спрямовує на вироблення у студентів професійних орієнтирів.

Охарактеризовано взаємозв'язок професійної мотивації і професійно-педагогічної компетентності викладачів вищої освіти. Визначено, що інтерес до процесу і результатів діяльності ґрунтується на прагненні до саморозвитку та самоствердження.

Ключові слова: компетентність, мотивація, музикант-виконавець, саморозвиток, музичне мистецтво.

Olga EKONOMOVA,

orcid.org/0000-0002-2975-969X

*Senior Lecturer at the Department of Instrumental and Performing Skills
Borys Grinchenko Kyiv University
(Kyiv, Ukraine) o.ekonomova@kubg.edu.ua*

Emma MAKAROVA,

orcid.org/0000-0002-5713-3520

*Senior Lecturer at the Department of Instrumental and Performing Skills
Borys Grinchenko Kyiv University
(Kyiv, Ukraine) e.makarova@kubg.edu.ua*

Vira YAKOVENKO,

orcid.org/0000-0001-9090-2144

*Senior Lecturer at the Department of Instrumental and Performing Skills
Borys Grinchenko Kyiv University
(Kyiv, Ukraine) v.yakovenko@kubg.edu.ua*

COMPETENCE AS A FACTOR OF THE PROFESSIONAL TRAINING OF A MUSICIAN-PERFORMER IN THE SYSTEM OF UNIVERSITY MUSIC EDUCATION

The article examines the issue of the development of professional competence of future musicians-performers in the system of university education as a set of professional qualities and knowledge that are projected onto the skills necessary for the successful implementation of professional activities. It is noted that the content of the «competence» category should include motivational, value, activity and effective components of the training system for the formation of key competences of specialists, provided they are ready to realize their professional goals. The competence bases of the professional self-development of a musician-performer in the process of vocal and instrumental training are substantiated. The essence of the future specialist – musician to self-realization is considered, criteria and indicators of professional formation are highlighted, clusters of competences are singled out as an educational result of the studied phenomenon. Different approaches to defining the essence and specifics of performance activity, the basic knowledge, abilities and skills that a modern musician-performer should possess are analyzed.

It was determined that the essence of the competence concept of education consists in the systematic organization of intellectual, communicative, moral, creative requirements in the preparation of a future specialist.

It is noted that competence is a norm of requirements that are necessary for the high-quality training of a specialist. Competences of the future specialist in musical art include his ability to independently perform and verbally interpret musical images; activity – the creative component of the artistic competence of the future performer leads to the development of professional guidelines for students.

The relationship between professional motivation and professional and pedagogical competence of higher education teachers is characterized. It was determined that interest in the process and results of activity is based on the desire for self-development and self-affirmation.

Key words: *competence, performing musician, educational process, musical art.*

Актуальність порушеної проблеми обумовлена завданням модернізації системи вищої освіти України, що потребує впровадження у навчальний процес мистецьких вузів нових наукових підходів, ефективних форм і методів навчання студентів. У цьому контексті необхідним і доцільним є застосування категорії «компетентність» як результат нового підходу до оцінки людських ресурсів, реалізація якого сприятиме всебічному дослідженню і удосконаленню означеного процесу.

Аналіз публікацій з досліджуваної проблеми показав, що різні аспекти застосування категорії «компетентність» в навчанні студентів вищих музичних навчальних закладів знайшли відображення в наукових працях Олексюк О.М.,

Кондратенко Г.Г., Смансер А.П., Мішіної Л.М., Ляшенко О.Д., Лобейко Ю.А., Шевченко Г.П. та інших. Окремі аспекти теорії самореалізації також досліджено такими вітчизняними вченими як О. Вознюк, А. Євтюдук, С. Клепко, В. Кушнір та іншими. Проте застосування категорії «компетентність» в навчанні студентів вищих музичних навчальних закладів не знайшла належного наукового обґрунтування, що і визначило завдання нашого дослідження.

Мета і завдання статті – науково обґрунтувати застосування категорії «компетентність» в навчанні студентів вищих навчальних закладів музичного спрямування, зокрема у формуванні музиканта – виконавця, що забезпечить

оптимальну організацію процесу навчання з урахуванням новітніх досягнень музично-педагогічної науки.

Виклад основного матеріалу. «Інтеграція української освіти загалом і музичної освіти зокрема, до європейського освітнього простору передбачає застосування нових стратегій та інноваційних технологій, спрямованих на підготовку конкурентноспроможних фахівців які відповідали б вимогам ринку праці» (Олексюк, 2011: 14).

У зв'язку з цим виникає необхідність в організації такої системи підготовки студентів, яка б забезпечувала цілеспрямований процес саморозвитку фахівця. Тому створення умов для формування професійної компетентності студента сьогодні є одним основних завдань розвитку музично-виконавської освіти, передбачає активне впровадження інноваційних процесів у навчання: «Педагогічні інновації розглядаються, як результат пошуку оригінальних, нестандартних рішень різноманітних педагогічних проблем» (Олексюк, 2011: 45) як результат професійної діяльності музиканта нового типу. Категорія «компетентність» – результат нового підходу до оцінки людських ресурсів. «Компетентність (з лат. *competencia*) означає коло питань, в яких людина добре обізнана, володіє пізнанням і досвідом. Це узагальнені способи дій, які забезпечують продуктивне виконання професійної діяльності» (Олексюк, 2004: 89).

Вона розглядається вченими-дослідниками як процес підвищення професійної і загальної культури музиканта, забезпечує високий результат професійної діяльності, успішне просування в ній, дає можливість розкриттю професійного і особистого потенціалу виконавця (А.В. Маркелова).

У фаховій підготовці в системі університетської освіти майбутнього фахівця музично-виконавської діяльності можна виділити три основних компонента – зміст, процес і результат.

Зміст – регламентується нормативними документами (професійна програма, навчальний план) і знаходить відображення в методичних матеріалах. Відповідно до змісту здійснюється сам процес підготовки майбутнього спеціаліста. Зміст і процес фахової підготовки музиканта – виконавця у вищому навчальному закладі глибоко пов'язані між собою, орієнтовані на кінцевий результат – формування фахової компетентності і майбутнього фахівця. Якщо розглядати освіту як рух людини вперед до осмисленого образу себе в цьому світі, тоді педагогічний процес буде спрямованим на знаходження смислу і розуміння, передусім музично-виконавських ціннос-

тей. Сучасні вчені (А. Вербицький, О. Олексюк) вважають, що компетентність як екзистенційна властивість людини – це продукт власної життєтворчої активності. На думку О. Олексюк змістом модернізації є не абстрактна педагогічна технологія, а духовний потенціал особистості музиканта та його професійна компетентність, яка проявляється в здатності набувати нових знань і умінь, розв'язувати завдання, що є суттєвими не тільки для його професійної діяльності, а й в цілому для буття. (Олексюк, 2011: 485).

Компетентнісний підхід у вищій мистецькій освіті зумовлена радикальними змінами, що відбуваються у сферах духовного життя і в професійних структурах (Олексюк, 2011: 494).

Фахова компетенція розглядається як поєднання взаємообумовленість необхідних знань, умінь і навичок та володіння фаховими методиками. Оскільки перед освітніми закладами поставлені завдання щодо формування спеціаліста, який має цілісне світосприймання, світорозуміння зростає необхідність оволодіння майбутніми фахівцями кластерів компетентностей як загальнокультурних так і професійних у процесі професійної діяльності. У контексті вирішення проблем формування мистецьких компетенцій в університетському середовищі можна окреслити низку перспективних аспектів як то модернізація змісту мистецької освіти. Суттєвим фактором якої є впровадження національної парадигми до навчально-виховного процесу:

- розробка принципів відбору навчального репертуару з урахуванням мистецького розвитку особистості у розмаїті навчальних завдань художньої діяльності;

- застосування європейських методик навчання які базуються на науковій та художньо-образному сприйняттю всесвіту;

- розробка та впровадження в практику психолого-педагогічних умов, що сприятимуть духовно-емоційному розвитку студентів.

У переважній більшості європейських країн орієнтиром і критерієм освітньої діяльності вищих навчальних закладів є ключові компетентності. Компетентність – це здатність людини застосувати свої здібності, здобуті знання і вміння фахової компетентності майбутнього музиканта-виконавця у вищому навчальному закладі може здійснюватися шляхом глибокої інтеграції: фахово-інструментальних, фахово-вокальних та психолого-педагогічних знань, їх особистісного осмислення, а також розвитку умінь проектувати результат музично-педагогічної діяльності та здійснювати її рефлексивну корекцію на основі

емоційного осягнення художнього змісту музичних творів на індивідуальних заняттях у класі основного музичного інструменту, вокалу.

У студентів мають формуватися професійні уміння, комплекс яких передбачає усвідомлення і використання певних засобів вокальної, інструментальної, методичної діяльності музиканта-виконавця, зокрема здатність бачити і вирішувати проблеми власного виконавського розвитку. Це надасть можливість студенту усвідомити себе як фахівця здатного до самореалізації на основі властивих саме йому притаманних професійних рис.

Прагнучи якомога краще підготувати студентів до подальшої фахової діяльності, педагоги звертаються до інтегрованих (взаємодоповнюючих) методик навчання. Будь який метод за своєю сутністю є найважливішим засобом впливу на слухові та музично-творчі уявлення студента, формуючи його емоційно-естетичний смак, розвиваючи його творчий потенціал і професійну компетентність.

У формуванні компетенцій вирішальну роль відіграє самостійна робота майбутніх професіоналів. Самостійна робота розглядалась вченими-дослідниками Олексюк О.М., Смансер А.П. як професійне самовдосконалення особистості яке є більш широким і глибоким ніж процес формування значущих якостей чи підвищення професійної майстерності. Воно накладається на розвиток власних внутрішніх сил, самовираження майбутнього професіонала у професійній діяльності і поведінки (Олексюк, 2011: 33).

Становлення інтеграції і реалізації якостей і здібностей, професійних завдань та вмій (Олексюк, 2011: 97).

Проблема професійного саморозвитку займає важливе місце у наукових пошуках таких дослідників як: Н. Виготський, І. Федорішин, О. Мітіна та інших. До проблеми самореалізації, саморозвитку, як навчальної категорії звертаються вчені європейської наукової спілки такі як: Д. Гільфорд, А. Маслоу, Дж. Міл, Сварберг Вердетрем та інші. Аналіз їх досліджень свідчить про актуальність проблем музично-виконавської підготовки майбутніх фахівців музичного мистецтва. Саме серед концептуальних підходів в вихованні майбутніх спеціалістів музичного профілю є розкриття компетентнісних основ професіонального саморозвитку майбутнього виконавця в системі університетської освіти. Саморозвиток, як один із елементів компетентності, розглядається як освітній результат, котрий потрібен для продуктивної професійної діяльності.

Формування музично-виконавських знань, умій та навичок майбутніх фахівців-музикантів

та їх готовності до професійного саморозвитку шляхом інтеграції предметів музичного циклу визначається роллю педагогічних завдань та ситуацій. В своїх працях вище названі автори роблять висновки, що:

1) Мистецька компетентність майбутнього фахівця музичного мистецтва передбачає синтез знань з історії, теорії, методики викладання, художньо – творчих умій в галузі виконавства, що дає змогу майбутньому фахівцю успішно здійснювати професійні функції (Олексюк, 2004: 95);

2) Зокрема О.Олексюк робить висновок, що «когнітивно-пізнавальний компонент мистецької компетентності майбутніх фахівців визначає здатність студентів до набуття знань у галузі мистецтва, можливостей до самореалізації і передбачає розвинений інтерес до художньої пізнавальної діяльності; широку ерудованість у системі національної і світової культури» (Смансер, 2004: 97) Особливості фахової підготовки студентів можна дослідити й обґрунтувати за допомогою таких категорій як відкритість і самоорганізація.

Відкритість досліджуваного процесу ми розглядаємо на трьох рівнях:

1) відкритість загальної системи підготовки майбутнього музиканта-виконавця, як складного динамічного інтегрованого утворення;

2) відкритість суб'єктів навчального процесу – викладача (керівника) студента;

3) відкритість об'єкта (музичного твору) на звукове втілення якого направлено діяльність суб'єктів навчального процесу.

Відкритість системи підготовки майбутнього фахівця ми вбачаємо в інтеграції дисциплін філософсько-естетичного, історико-теоретичного і музично-виконавського циклу; різноманітності джерел інформації, необхідної для здійснення навчання студентів, поширенні світових інтеграційних процесів у сучасному музичному мистецтві з широким використанням інтернету.

До відкритості суб'єктів навчального процесу викладача (керівника) і студента (учасника навчального процесу) ми підходимо з точки зору розуміння кожного суб'єкта навчального процесу, як відкритої системи, що саморозвивається і знаходиться у неврівноваженому стані, але має самоорганізацію ми розуміємо як комбіновану взаємодію двох учасників навчального процесу на рівні викладача (керівника) і студента (учасника навчального процесу).

Здатність керівника (викладача) і студента до самоорганізації ми розуміємо як уміння самостійно визначити мету самовдосконалення, досягнення якої дає змогу вийти на новий рівень

розвитку (інтелектуального, духовного, естетичного):

– уміння самостійно вибрати ефективні методи, прийоми і засоби самоосвіти, саморозвитку, самовдосконалення;

– уміння ефективно використовувати поза навчальний час для опанування особистих і фахових якостей, необхідних для професійної діяльності.

Самореалізація і самоорганізація діяльності майбутніх митців музичного мистецтва визнається самоконтролем і самокорекцією. Неякісний самоконтроль процесу відтворення музичного образу породжується невизначеністю атрибутів контролю, низькою компетентністю виконавця, якщо виконавські атрибути контролю є досить «явними» утвореннями (звуко-висотні нотні авторські позначки, штрихи, артикуляція, прийоми звукоутворення, педалізація у піаністів), то уявні образи цих атрибутів (взірці) є більш завуальованими, що заважає якісному відтворенню музичного образу. Тому зрозуміло, що тут на допомогу прийде компетентність виконавця, як музична так і професійна.

Слід зауважити, що будь яка форма організації навчання посилює ціннісно-мотиваційну спрямованість щодо ефективного розв'язання складних професійних проблем та завдань. Формування позитивної мотивації до учбового процесу та майбутньої професійної діяльності є важливою умовою професійного розвитку студентів у вузі. Мотивація ж обумовлена багатьма компонентами системи навчання, що вступають в взаємозв'язки один з одним, зумовлюючи сутність цілей, емоцій, інтересів сенсу навчання. Мотивація спонукає студентів до професійної активності, спрямовуючи розвиток компетентісно-особистих та професійно важливих якостей.

Виконавська діяльність майбутнього фахівця музичного мистецтва передбачає його різнобічну освіченість, наявність вокально-музичної виконавської культури, знайомство із суміжними мистецтвами, професійну компетентність, багатство емоційного світу. Використовуючи компетентнісний підхід в організації процесу підготовки майбутніх музикантів-виконавців ми пропонуємо здійснювати з дотриманням таких вимог:

1) урахування означених вище особливостей підготовки студентів (відкритість, здатність до самоорганізації тощо) у формуванні виконавської культури та репертуару;

2) створення навчального середовища, яке сприяє становленню творчої особистості, здатної до саморозвитку, самоорганізації, самовдоскона-

лення та формування в студентів компетентісного стилю мислення (здатність поєднувати раціональне й ірраціональне, традиційне і інноваційне, задалегідь підготовлене і спонтанне, прогнозоване й ймовірне) у роботі над навчальним репертуаром;

3) забезпечення творчої співпраці, співробітництва викладача і студента, зацікавленість у результатах спільної діяльності.

Головним джерелом результативності сценічної діяльності майбутнього фахівця музичного мистецтва виступає його самооцінка, котра може здійснюватися безпосередньо самого інтерпретаційною дією процесу та по його завершенню, тобто за «першої умови самопізнання піддаються проміжні результати діяльності, а за другою – кінцеві» (Економова, 2014: 258).

Самооцінка якості й результативності діяльності, а також власних творчих можливостей щодо вирішення поставлених завдань студент отримує шляхом необхідної інформації, на основі якої прогнозується вірність подальших дій. Тобто по мірі зростання компетентісних знань зростає і професійна спроможність.

Емоції виконавців є провідним фактором самооцінювання через спонукання організму до активності. Вплив емоційної сфери студентів на адекватності самооцінювання обумовлюється виконавським досвідом.

Самореалізація сценічної поведінки майбутніх музикантів-виконавців проходить як у формі відповідних емоційних реакцій, так і у формі актуалізації емоційного впливу, спрямованого на досягнення бажаного результату (Економова, 2014: 256).

У формуванні сценічної поведінки майбутнього фахівця, особливо вокаліста, виникає необхідність розвитку комунікативної компетентності, адже співати твори на мовах народів світу (англійською, французькою, італійською, німецькою) і працювати на сценах театрів різних країн світу треба володіти мовною компетенцією. Тому комунікативна компетенція фахівця музичного мистецтва розглядається через призму його спроможності взаємодії з іншими учасниками творчого процесу задля адекватного спілкування і виконання професійних функцій у межах своїх здібностей. Професійна компетентність музиканта-виконавця, на нашу думку, є складним інтелектуальним і особистісним утворенням, яке впливає на розвиток умінь і навичок музично-виконавської діяльності, проходить певні стадії розвитку та удосконалення в процесі професійної підготовки у вищих мистецьких навчальних закладах. Її ефективність

суттєво залежить від теоретичної, практичної та психологічної підготовленості особистісних, професійних та індивідуально-психічних якостей, розуміння мети та специфічних особливостей такої діяльності.

Не буде перебільшенням вважати, що музикант-виконавець у значній мірі формує погляд суспільства щодо виховної ролі музики, ставлення до неї підростаючого покоління, сприяє подоланню труднощів і протиріч етико та естетико-виховних процесів. Бажання вдосконалити духовний світ, формувати музичні, художні і естетичні погляди людей лежить в основі діяльності музиканта професіонала. Тому формування його професійної компетентності повинно складатися з послідовної взаємопов'язаної системи дій, спрямованих на вирішення певних творчих завдань, що поєднують цілі, методи, зміст і форми роботи.

У контексті цього дослідження нас цікавить предмети музично-виконавського спрямування з відповідними вимогами до рівня підготовки випускника-музиканта. Вони передбачають численні компоненти:

- 1) вивчення виконавства як виду творчої діяльності;
- 2) розвиток художнього мислення;
- 3) формування професійних умінь і навичок;
- 4) розвиток комунікативних якостей;
- 5) культуру спілкування;
- 6) формування здатності до прояву емоційної культури;
- 7) розвиток артистичних здібностей;
- 8) розвиток професійної рефлексії.

У зв'язку з цим одним з головних завдань нашого дослідження став пошук відповіді на питання як і за яких умов можна підвищити ефективність формування професійної компетентності майбутнього музиканта-виконавця, (співака, інструменталіста) у вищому мистецькому навчальному закладі.

Аналіз сучасної музично-практичної підготовки дала нам змогу визначити такі основопо-

ложні організаційно-педагогічні умови розвитку особистісно-професійних якостей студентів:

- 1) діагностика цілісно-поступового розвитку особистісно-професійних якостей студента;
- 2) забезпечення дослідницького характеру професійного становлення майбутнього фахівця;
- 3) застосування когнітивних, особистісно-діяльнісних критеріїв оцінки.

Діагностика цілісного розвитку особистісно-професійних якостей студента дає змогу відстежувати динаміку розвитку умінь майбутньої професійної діяльності поступово.

Спираючись на вище викладене, можна стверджувати, що компетентнісне навчання у підготовці майбутніх музикантів-виконавців за своєю суттю, має бути послідовно орієнтоване на конкретні особистісні і професійні цілі. Чіткість і впорядкованість навчальних цілей дозволяє проектувати організацію, контроль і весь навчальний процес відповідно до реальних вимог життя.

Результатом виконавської підготовки майбутніх фахівців музичної діяльності стає набуття ними відповідних професійних компетенцій, які в свою чергу виступають чинником й одночасно результатом формування готовності до професійного саморозвитку у процесі музично-виконавської підготовки..

Висновки. Отже дослідження з питань формування категорії «Компетентність», як чинник професійної підготовки майбутнього фахівця музиканта в системі університетської музичної освіти уможливило науково обґрунтувати власності двох взаємопов'язаних систем навчального процесу викладач-студент, сформувані вимоги щодо організації підготовки майбутніх фахівців-виконавців, дотримання яких сприятиме формуванню у студентів компетентнісного стилю мислення як одного з чинників розвитку творчої особистості, опануванню навичок самоорганізації, саморозвитку професійної мобільності і співпраці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Овчарук О.В. Компетентнісний підхід у сучасній освіті. Світовий досвід / за заг. ред. К. : КІС, 2004. 112 с.
2. Олексюк О.М., Кондратенко Г.Г., Ляшенко О.Д. Вступ до спеціальності: музичне мистецтво. Київ : ун-т ім. Б. Грінченка, 2011. 132 с.
3. Олексюк О.М. Методика викладання гри на народних інструментах. ДАКККІМ, 2004. 133 с.
4. Олексюк О.М. Компетентнісно – орієнтовний освітній простір як умова модернізації вищої мистецької освіти *Сучасні стратегії університетської освіти і якісний вимір*: матеріали міжн. науково практич. конференц. Київ : ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. 501 с.
5. Смансер А.П. Педагогічні умови самореалізації майбутнього спеціаліста в процесі навчання. *Педагогіка вищої і середньої школи*: Зб. наук. праць, Кривий ріг : 2004. № 8. 29 с.
6. Економова О.С. Компетентнісний підхід і інноваційні технології професійної мистецької освіти у формуванні виконавських умінь і навичок майбутнього вчителя музики. Вид. НПУ ім. М.П. Драгоманова «Наукові записки» в С XXII № 122. Київ, 2014.

7. Юник Д.Г Самореалізація сценічної діяльності митців музичного мистецтва. К. вид. НПУ ім М Драгоманова «Наукові записки» Серія педагогічні та історичні науки № 123. Київ, 2015. 285–263 с.

REFERENCES

1. Ovcharuk O.V. Kompetentnistnyy pidhid u suchasnyy osviti. Svitoviy dosvid. [Competency approach in modern education. World experience]/Under the general editorship. K. : KIS, 2004. 112 p. [in Ukrainian]
2. Oleksyuk O.M., Kondratenko G.G., Lyashenko O.D. Vstup do spetsialnosti: muzichne mistetstvo [Introduction to the specialty: musical art]. Kyiv : B. Grinchenko University, 2011. 132 p. [in Ukrainian]
3. Oleksyuk O.M. Metodika vikladannya gri na narodnih instrumentah. [Methods of teaching folk instruments]. DAKKKIM, 2004. 133 p. [in Ukrainian]
4. Oleksyuk O.M. Kompetentnistno – orientovniy osvitniy prostir yak umova modernizatsiyi vischoyi mistetskoyi osviti [Competency-oriented educational space as a condition for the modernization of higher art education] Modern strategies of university education and quality measurement: materials of the international scientifically practical. conference K. Kyiv: University named after B Hrinchenko, 2012. 501 p. [in Ukrainian]
5. Smanser A.P. Pedagogichni umovi samorealizatsiyi maybutnogo spetsialista v protsesi navchannya. [Pedagogical conditions for the future specialist's self-realization in the learning process]. Higher and secondary school pedagogy: Collection of scientific works Kryvyi Rih: 2004. No. 8. 29 p. [in Ukrainian]
6. Ekonomova O.S. Kompetentnistnyy pidhid i innovatsiyi tehnologiyi profesiynoyi mistetskoyi osviti u formuvanni vikonavskih umin i navichok maybutnogo vchitelya muziki [A competent approach and innovative technologies of professional art education in the formation of performing skills and skills of the future music teacher]. M.P. Dragomanov State University "Scientific Notes" in Volume XXII. No. 122, Kyiv, 2014. [in Ukrainian].
7. Yunik D.G Samorealizatsiya stsenichnoyi diyalnosti mittsiv muzichnogo mistetstva [Self-realization of stage activities of musical artists]. K. ed. NPU named after M. Drahomanov "Scientific notes" Pedagogical and historical sciences series. No. 123. Kyiv, 2015. 285–263 p. [in Ukrainian].